

Pavol Dobšinský: **Ako išlo vajce na vandrovku**

Pavol Dobšinský: **Koza odratá a jež**

Pavol Dobšinský: **Mechúrik Koščúrik s kamarátmi**

Pavol Dobšinský: **Starý Bodrík a vlk**

Samuel Czambel: **Kapsa, potras sa!**

Samuel Czambel: **O Jankovi Polienkovi**

Pavol Dobšinský: **O troch grošoch**

Samuel Czambel: **O psíkovi a mačičke**

Ako išlo vajce na vandrovku

Pavol Dobšinský

Ako išlo vajce na vandrovku? – Nuž urobilo si aj ono, ako si každý robieva: Kotúl! Zakotúlalo sa a pustilo sa, kadiaľ mu bolo ľahšie. Jednak stalo sa to ešte za starých čias.

Za starých čias išlo teda vajce na vandrovku a stretlo tam raka.

„Kde ty ideš?“ rečie mu ono.

„A ty, že kde?“ rečie mu on.

„Ja idem na vandrovku!“

„A veď ani ja nechcem byť horší od teba, pôjdem i ja!“

Už teda boli dvaja a bolo im hneď smelšie. Idú, idú, stretnú kačicu.

„Kde ty ideš?“ opytuje sa vajce.

„A vy, že kde?“ rečie táto.

„My ideme na vandrovku. Pod', budeme traja.“

Kačica pristala, už boli traja. Všetko dobré do tretice!

Idú, idú, stretnú moriaka.

„Kde ty ideš?“ rečie vajce.

„A vy, že kde?“ rečie tento.

„My ideme na vandrovku. Pod' do kamarátstva!“

Moriak pristal. Boli štyria.

Idú, idú, stretnú koňa.

„Kde ty ideš?“ rečie vajce.

„A vy, že kde?“ rečie kôň.

„My ideme na vandrovku. Pod', budeme piati.“

Kôň šiel. Bolo ich toľko, koľko na ruke prstov.

Idú, idú, stretnú vola.

„Kde ty ideš?“ rečie vajce.

„A vy, že kde?“ rečie tento.

„My ideme na vandrovku. Pod', väčšia hrbka pýta viac.“

Vôl pristal. Už boli šiesti.

Idú, idú pekne v hrbke. Stretnú ešte kohúta.

„Kde ty ideš?“ rečie vajce.

„A vy, že kde ste sa takto rozbehli?“ rečie kohút.

„My ideme na vandrovku. Pod', budeme všetci siedmi!“

Dobre teda, už boli všetci siedmi dobrí tovariši spolu!

Vandrovali, koľko vandrovali, až raz v temných smrečinách zablúdili a nevedeli ani sem, ani tam, a boli veru už aj hladní. Kdeže sa tu prichýliť? Ako sa tu opatrit' Veru bolo na čase trochu pohnúť rozumom. Ale vajce malo rozum za všetkých. Poslalo ono kohúta na vysoký smrek a ten odtiaľ zazrel hneď svetielko, ale ešte ďaleko od nich v tmavom lese. Radostne naň zakikiríkal. Vajce zvolalo:

„No, len zleť skoro v tú stranu proti svetlu. Ukážeš nám cestu. Ta pôjdeme, a čo by priam všetci čerti tam boli, musia nám dať jesť a musia nás prenocovať.“

Kohút zletel v tú stranu a poberali sa tam všetci ako na hotové. Aj našli chyžku v horách, v ktorej sa svietilo. Povie vajce koňovi, aby zabúchal na dvere. Ten zabúcha a z izbičky vyjde stará baba.

„Čo tu chcete? Čo tu hľadáte? Chytrý choďte preč, bo keď moji chlapi domov dôjdu, všetkých vás tu zmelú na kašu!“ spustila baba na nich.

„Ech, zmelú-nezmelú, ty sa nestaraj o to, ale nám siedmim tovarišom daj jesť,“ vraví vajce. „A čo vás všetkých parom poberie, pre takých kadejakých zo sveta pozbieraných šklbanov nemám nič!“ durila sa baba.

Tu vajce rozkázalo volovi, aby vzal babu na rohy a zanesol do lesa. Vôl to aj urobil, hodil ju do jamy a pribehol naspäť.

Všetci vošli do izby a tam našli pre siedmich stôl prestretý, aj pečiva a variva dost'. Lebo to tam bolo prestreté pre siedmich zbojníkov a baba im práve teraz bola pripravila dobrú večeru.

A títo všetci už aj prichádzali s hrmotom, lomozom, len tak hora prašťala. Čo tu robiť? Dobrá rada stojí vždy za niečo a vajce ju hneď vedelo. Kohútovi kázalo vyletieť hore na pánty, vola postavilo do pitvora, koňa do izby za dvere, moriaka poslalo na pec, kačicu pod lavicu, raka do krhly a samo sa zahrabalo do pahreby. Svetlo vyhasili. Zbojníci dôjdu a svetla v chyži nevidia.

„Čo či tá baba zaspala, či čo je to?“ hovoria si.

„Hneď sa nazrieme, čo to je! Len vy trocha tu počkajte, aby ste nazbierané veci na hromadu nestrepali!“ povie najväčší z nich a pobral sa dnu.

Vstúpi do pitvora. Tu vôl vezme ho na rohy a hodí otvorenými dvermi do izby. Tam spoza dvier buchne kôň doňho kopytom.

„Ej, kýže je toto čert? Počkaj, hneď ti posvietim do očí!“ rečie zbojník a skočí ku pahrebe, že svetlo roznieti.

Ako rozhrnul pahrebu a začal fúkať, pripieklo žeravé uhlie na vajce. Fúk! puklo vajce a nafúkalo zbojníkovi plnú tvár i oči horúcim popolom. Ako podstrelený skočil ku krhle, že si tvár i oči vymyje. Ale ako načrie rukou, chytí mu rak prsty do štipcov. Zbojník trhne rukou, prevrhne krhlu a narobí veľký hurt! Na ten hurt strepoce kačka krídlami a zakačká: ták, ták, ták! Moriak zahrmotí na peci lopatami a kývajúc hlavou, zahudruje: hudrý, hudrý! Kôň ešte len teraz vyhodil zadnými nohami náležite zbojníkovi do chrbta a vysotil ho do pitvora, tam vzal ho zasa vôl na rohy a vymrštil von na dvor. K tomu všetkému sa kohút na pántoch celým hrdlom ozýval: kikirí, kokoré!

Došliapaný, doráňaný zbojník doletel ako bez duše ku kamarátom.

„Ká skaza robí sa to tam?“ pýtajú sa ho ostatní zbojníci. A tento len tak chytá dych do seba, aby im odrazu všetko vypovedal:

„Hľa, bist' uže, tam je veru zle. Chcel som sa prikrádať, len tak na prstoch, a oni sami strčili ma dnu medzi seba. Ako si chcem roznietiť, aby som aspoň videl, s kým mám do činenia, fúk! Vyblúšil mi paru zrovna do tváre, dobre že mi oči nevytiekli, čiahnem rukou do krhly, že si oči vymyjem, tam krajčír s nožnicami mi skoro všetky prsty odstrihol; a medzi lavicami tkáč rozohnal krosná, tresol ma člnkom po hlave a volal: tak, tak! Na peci pekár chytal na mňa lopaty a kričal: Udri, udri! Spoza dverí vyskočil čižmár, vybúchal ma ešte kopytom a vystrčil do pitvora. Tu šelma sedliak vzal ma na železné vidly a vyhodil von. Šťastie moje, že nedal som sa mu vyhodiť hore na pánty, lebo tam už ako na hotové čakal na mňa kat a volal: sem s ním, sem ho hore!“

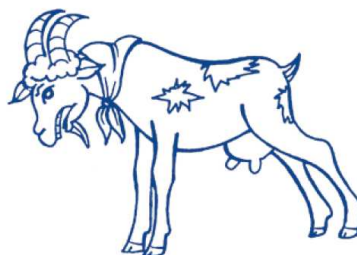
Nečakali zbojníci, pobrali päty na plecica a zanechali tam všetko, čo kedy nazbýjali.

Ale naši tovariši, sedmorí remeselníci zasadli si potom k stolu, k hotovému jedeniu. Jedli, pili, hodovali tam, kým vládali. Potom každý pošiel svojou stranou a neviem, kedy sa zasa zídu takto dovedna, ako tu boli zidení k jednému majstrovskému kúsku.

Koza odratá a jež

Pavol Dobšinský

*Bola koza rohatá,
do pol boka odratá;
utekala horami
a kryla sa dierami.*

Skryla sa do líščej diery. Tu prišla líška domov a chcela vojst' do diery.
Tu cudzí zver v brlohu.
Dvíha sa hore, dupoce nohami a volá:

*„Ja som koza rohatá,
do pol boka odratá,
cupy-lupy nohami,
prebijem ťa rohami.“*

Zľakla sa líška, utekala, nariekala po horách. Stretne ju vlčko:

„Čo plačeš, líštička, sestrička?“

„Ach, vlček, braček, akože by som neplakala? V mojej diere divné zviera!“

„Pod', ja ti ho vyženiem!“ Šli spolu ku diere a vlčko zavolať:

*„Kto si, zvere,
v líščej diere?“*

A koza zadupoce:

*„Ja som koza rohatá,
do pol boka odratá,
cupy-lupy nohami,
prebijem ťa rohami.“*

Zľakol sa i vlčko. Obaja utekali a nariekali po horách. Stretne ich medveď:

„Čo plačeš, líštička, sestrička?“

„Ach, môj milý medveďu, daj labu, akože by som neplakala? V mojej diere divné zviera!“

„Pod', ja ti ho vyženiem.“ Šli všetci ku diere a medveď zavolať:

*„Kto si, zvere,
v líščej diere?“*

A koza zadupoce:

*„Ja som koza rohatá,
do pol boka odratá,
cupy-lupy nohami,
prebijem ťa rohami.“*

Zľakol sa aj medveď. Utekali, nariekali po horách. Stretnú ježa:

„Čo plačeš, líštička, sestrička?“

„Ach, akože by som ja neplakala? V mojej diere divné zviera – a my všetci ho nemôžeme vyhnat!“

„Podťe, veď ho ja vyženiem.“

„Ach, ty ježko, malé zvieratko, čože by si ty? Veď sme tam už my boli, kráľovia, pánovia a nič sme nevykonali,“ povedali ostatní.

A on im:

„Hoc som ježko, malé zvieratko, predbehnem vás!“

A bežal, bežal, lebo sa skrčil do gule a tak sa kotúľal dolu horou. Tí už len za ním. Príde on ku diere a zavolá:

*„Kto si, zvere,
v líščej diere?“*

A koza zadupoce:

*„Ja som koza rohatá,
do pol boka odratá,
cupy-lupy nohami,
prebijem ťa rohami.“*

*„A ja jež –
prebijem ťa tiež!“*

zvolá tento a zagúľa sa dnu do diery. Začne pichať kozu do toho odraného boka. Zbliakala koza od bolesti a vyskočila von.

Od tých čias líštička býva spokojne vo svojej diere. Vlk a medveď odišli po hore sľadiť. Ježko, ktorý mal neďaleko diery, uložil sa na mäkké a hrýzol plánočky, čo si podjeseň bol nazbieral.

Mechúrik Koščúrik s kamarátmi

Pavol Dobšínský

Mechúrik Koščúrik bol sirota. Doma nemal už nikoho a ničoho, pustil sa teda na vandrovku, dobrých kamarátov hľadať.

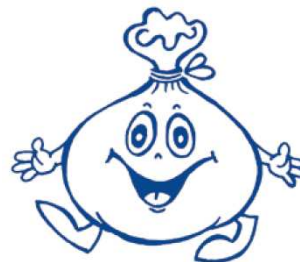
Ide, ide – vandruje. Pribehne k nemu myš a volá naňho:

„Bože daj šťastia, Mechúrik Koščúrik, vezmi ma so sebou!“

„A ktože si ty?“

„Ja som myška Chocholuška.“

„No, pod’!“

Idú, idú Mechúrik Koščúrik s myškou Chocholuškou – a vandrujú. Stretne ich žabka:
„Bože vám daj šťastia! Ej, vy ste už dvaja a ja ešte sama v svete, vezmiteže ma sebou!“

„A ktože si ty?“

„Ja som žabka Rapotačka.“

„No, pod’!“

Idú, idú Mechúrik Koščúrik, myška Chocholuška a žabka Rapotačka. Stretne ich had:
„Bože daj šťastia! Postojteže, vezmiteže i mňa sebou!“

„A ktože si ty?“

„Ja som had Po tráve šmyk!“

„No, pod’!“

„Idú, idú Mechúrik Koščúrik, myška Chocholuška, žabka Rapotačka a had Po tráve šmyk.
Stretne ich zajac:

„Bože daj šťastia! Vezmiteže i mňa sebou!“

„A ktože si ty?“

„Ja som zajac Po lese skok!“

„No, pod’!“

Idú, idú Mechúrik Koščúrik, myška Chocholuška, žabka Rapotačka, had Po tráve šmyk
a zajac Po lese skok. Stretne ich líška:

„Bože daj šťastia! Vezmite ma sebou!“

„A ktože si ty?“

„Ja som líštička Kmotrička!“

„No, pod’!“

Idú, idú Mechúrik Koščúrik, myška Chocholuška, žabka Rapotačka, had Po tráve šmyk, zajac Po lese skok a líštička Kmotrička. Stretne ich vlk:

„Bože daj šťastia! Vezmite ma sebou!“

„A ktože si ty?“

„Ja som vlk Horský trubač!“

„No, pod’!“

Idú, idú Mechúrik Koščúrik, myška Chocholuška, žabka Rapotačka, had Po tráve šmyk, zajac Po lese skok, líštička Kmotrička a vlk Horský trubač. Stretne ich medveď:

„Bože daj šťastia! Vezmite ma sebou!“

„A ktože si ty?“

„Ja som medveď Morský mrmláč!“

„No, pod’!“

Ak tak putujú, tak putujú Mechúrik Koščúrik s myškou Chocholuškou, so žabkou Rapotačkou, s hadom Po tráve šmykom, so zajacom Po lese skokom, s líštičkou Kmotričkou, s vlkom Horským trubačom i s medveďom Morským mrmláčom a prídu v pustých horách ku jednému domčeku, kde ježibaba svadbu strojila.

„Hej,“ hovoria si, „ukážeme teraz, čo vieme!“

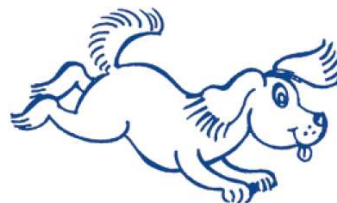
Tu zastali si na dvore do radu a Mechúrik Koščúrik, ako vždy, tak aj teraz, stál vpredu. Mechúrik Koščúrik sa nafúkal a pripravil si huk, len tak hučalo. Myška Chocholuška pišťala, žabka Rapotačka rapotala, had Po tráve šmyk ťahal, ako sláčikom na husliach, zajac Po lese skok vyskakoval pred nimi a pekne prepletal nohami, líštička Kmotrička vyťahovala a vyspevovala, vlk Horský trubač trúbil, medveď Morský mrmláč mrmlal. Ozývala sa hora naširoko a tí tamdnu triasli sa, čo to za hudci prišli im na svadbu.

Tu Mechúrik Koščúrik sa chcel ešte lepšie ukázať, i veru nafúkol sa ešte raz. Vtom prásk! roztresol sa. Jeho kamaráti sa tak náramne rozchichotali a tí tamdnu tak naľakali toho tresku a chichotu, že sa rozutekali na všetky strany. A ježibaba, keď videla, ako svadobníci zaberajú, utekala ešte pred nimi.

Potom vošli do domu, posadali si za prikryté stoly, jedli a pili z hotového. A aby im svadba nebola len tak, zvolili si medveďa za starejšieho, vlk si vzal líšku za ženu a svadbovali. Vlk s líškou žijú aj doteraz – ak nepomreli.

Starý Bodrík a vlk

Pavol Dobšínský

Mal bača psa Bodríka, ktorý mu už veľa rokov varoval ovce, ako vo dne, tak i v noci, že vlk sa ani priblížiť nesmel ku košiaru. Ale čože, keď už starý Bodrík ochromel a nemal ani zuba?

„So starým psom iba na smetisko!“ riekol bača. „Načo chovať starú psinu, keď viac nevládze?“

Mladého psíka nachovali, pohladkali a pustili von ku košiaru.

Ležal starý Bodrík o hlade na smetisku a bolo mu ľúto, čo sa stalo.

Prišla noc. Mladý pes zaliezol do budy. Starý Bodrík čujno spával; zbadal vlka aj teraz. Chcel preskočiť cez plot, ale nohy nevládali, lebo bol vyhladovený. Smutne si zasa ľahol a pomyslel si:

„Keď ja nemám čo, nech má aspoň vlk pod zuby!“

Ani nezaštekal. Ide si ráno bača ovce dojit', a tu jedna chýba. Svitlo bačovi v hlave:

„Ech, veru, keby starý Bodrík bol striehol, nebol by vlk ovcu odniesol!“

Nuž veru starého Bodríka zavolať zasa k sebe, pekne ho pohladkal a dobre nachoval. Starý Bodrík sa mu ovíjal okolo nôh a skákal od radosti. Večer neležal na smetisku, ani v búde, ale obchádzal okolo košiara, lebo vedel, že vlk príde aj druhý raz. Vlk aj prišiel.

Ale tu postavil sa Bodrík proti nemu:

„Čože ty tu chceš?“

„Nuž, čo chcem, ovcu chcem!“ povie vlk.

„Chod', oplan, ja ti ovce nedám!“ zavrčal na neho Bodrík.

„No, len mi ju daj, bude nám do spolku; aj tak ťa gazda nechová.“

„S vlkom spolky – čert berie ovce i volky!“ odpovedá mu starý Bodrík. „Mňa včera gazda nenachoval, bol som hladný a slabý, nuž tebe ľahko bolo ovcu odniesť. Ale dnes ma gazda nachoval dobre, zasa som dosť mocný a ovcu ti nedám!“

„Keď mne ty ovcu nedáš, priprav sa so mnou na potýčku! Či vieš, čo je to?“ hneval sa vlk.

„Dobre, hneď za rána sa ti postavím, tamto v hore sa budeme potýkať!“

Vlk na to iba zavrčal a bežal do hory zháňať, lebo sa chcel už teraz na starom Bodríkovi vyvšíť. Zavolať si líšku a medveďa, aby mu pomohli. Pes už dobre poznal vlčie obyčaje. Nešiel do hory ani on sám. Vzal si sviňu a starého kocúra, ako svojich dávnych dvoranov. I sám síce už napadúval na jednu nohu, i títo už neboli mladí, ale zato verní a skúsení kamaráti.

Keď medveď a líška zazreli prichádzajúcich, náramne sa preľakli.

„Ľa, bračekovci!“ zvolal medveď. „Pozrite, ako sa ten prvý neprestajne zohýna, iste skaly zbiera, ktorými nás ubije.“

Pes napadúval a medveď myslel, že čo sa uhol, to skalú zodvihol.

„Ľaľa, ten druhý,“ zvolala líška, „seká šablou okolo bokov!“

Oháňal sa kocúr chvostom dohora, a líška myslela, že to šablou blýska.

A keď ešte začuli sviňu rochtáť, poznali ju po hlase, že je prašná a že tá veru žarty nepozná. Veru ani oni nebrali vec na žart. Medveď sa vydriapal na strom a líška uskočila do trnia. Keď naši kamaráti došli do hory, kocúr si veselo vrčal: „Vrní-vrní.“

Líška rozumela, že v „trní, v trní“, a chce zrovna na ňu skočiť. Nečakala, vyskočila a bežala preč. Prašná sviňa začala pod medveďom rochtáť: „hr-hr-hr.“

Medveď rozumel „hor-hor“, že je tam hore, a že chce pod ním korene stromu podryť. Tu ani tento nemeškal, ale skočil dolu a bol aj on za horami, za dolami. Ostal vlk sám a bol rád, že mohol ufujazdiť s celou kožou.

Starý Bodrík za ním zahavkal, až sa hora ozývala. Bol rád, že mu kamaráti pomohli a divochov zahnali ďaleko do hory. Od tých čias mu bolo na košiari dobre až do smrti.

Kapsa, potras sa!

Samuel Czambel

Bol jeden chudobný gazda, mal trošku žita. Začal ho siať. Prišiel vietor a vzal mu ho. Jeho žena mu povedala:

„Hybaj, hľadaj vietor!“

A on ho našiel v jednom jarku. Tam sa obšival. Pýtal sa ho:

„Čo bys' rád?“

A on ho prosil, že je chudobný, aby mu vynahradil žito. Vietor mu povedal:

„Tu máš túto kapsu a len povedz: ‚Kapsa, potras sa!‘ a ona ti dá, čo budeš chcieť.“

On sa poďakoval. Išiel z radosti domov. Prišiel domov, sadol za stôl, povolal svojich osem detí a povedal:

„Kapsa, potras sa!“

Kapsa sa potriasla, všelijaké jedlá boli na stole. S veľkou radosťou jedli všetci. Keď sa dobre najedli, prišlo žene na rozum, aby povolali na hostinu kňaza. Kňaz prišiel, dobre sa najedol, napil a potom hovoril:

„Vieš čo, Martinko, požičaj mi tej kapsy aspoň na tri dni, ja ti ju donesiem, len chcem ukázať mojej gazdinej, že ja navarím aj bez ohňa, aj bez ohniska.“

Gazda mu ju požičal.

Kňaz, keď mal kapsu, povolal hostí zo všetkých strán, aby sa k nemu zišli. Medzi tým tri dni ušli. Martin gazda darmo čakal kapsu. A tak si musel ísť po ňu sám. Kňaz mu hovorí:

„Načo ti je? Mne ju treba skorej. Ja mávam hostí. Tu máš pol chleba a choď domov! Kapsu už nedostaneš!“

Žena, deti plačú doma a hovoria:

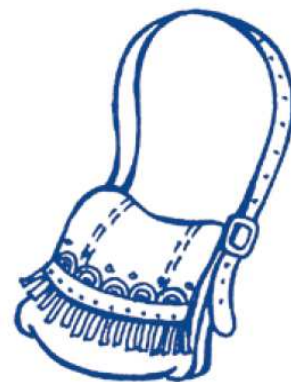
„Ty si na vine, načo si mu ju dal! Choď za vetrom a pýtaj si druhú!“

Muž poslúchol svoju ženu. Išiel k vetru a pýtal druhú kapsu. Vietor mu hovorí:

„Ja som ti povedal, nechváľ sa s tým nikomu. Ty si si povolal bohatého na hostinu. Pýtaj si, nech ti dá odmenu!“

Gazda veľmi prosil:

„Zmiluj sa, vetríček, nado mnou aj nad mojimi deťmi, ešte mi len jednu daj!“

Vietor sa nad ním zmiloval, dal mu ešte jednu kapsu. On z radosti išiel domov, povolal ženu, deti, aby sadli za stôl. Položil na stôl kapsu a hovorí:

„Kapsa, potras sa!“

Kapsa sa potriasla. Vybehlo deväť kyjakov z nej, začali biť všetkých dokopy. Deti kričali a žena nadovšetko. Vybehli von, kyjaky sa schovali naspäť.

Gazda vzal kapsu pod halenu, išiel do fary. Farára našiel v jeho izbe. Pýtal kapsu, alebo jeden osúch za ňu, lebo gazdiná akurát piekla lekvárové osúchy. Farár išiel vziať osúch. Kapsa bola na klíne. Za ten čas, pokiaľ bol farár pri peci po osúch, Martin kapsu vytiahol spod haleny, a tú vzal z klína, a s tými kyjakmi založil na klin. Čakal na farára.

Farár príde dovnútra, pozrie na klin, vidí kapsu. Na nič zlé nepomyslel. Dal mu osúch a hovorí:

„Ty chňup, viac mi sem nechod! Hybaj robiť, kapsa je moja! Už si za ňu vyplatný!“ Martin vedel, čo má. Z radosti opustil faru, lebo mal kapsu pod pazuchou. Povedal zbohom, išiel domov. Najedli sa, napili a čakali, čo farár vykoná s jeho kapsou. Farárovi prichádzali hostia, nedal variť nič. Povedal gazdinej:

„Ja som prichystal všetko. Nestar sa ty nič.“

Keď bolo dvanásť hodín, hostia posadali za stôl. Pán farár do prostriedku položil kapsu na stôl:

„Kapsa, potras sa!“

Kapsa sa potriasla, vybehlo deväť kyjakov z nej a začali farárových hostí mlátiť. Všetci kričali na kočišov:

„Zapriahaj, zapriahaj, lebo nás tu pobijú!“

Boli im malé dvere, museli kachľami povybehúvať a kričali:

„Nikdy my sem na hostinu nepôjdeme.“

Pán farár zanesol kapsu naspäť a nikdy viac nepýtal druhú kapsu.

O Jankovi Polienkovi

Samuel Czambel

Bol tu jeden rezbár so ženou a detí nemal. Žena ho prosila, aby jej aspoň z dreva dieťa vykresal. Rezbár dieťa vykresal a doniesol žene domov. Začala ho v kolíske kolísať a dieťa ožilo. Spievala mu takúto pesničku:

*Hajaj, búvaj, môj synáčku,
varím ti ja polievočku,
budem ťa ja kolísavať,
bude sa ti dobre spávať.*

Touto pesničkou ho k životu vzkriesila.

Keď mal dvanásť rokov, dal sa na rybárstvo. Kázal si otcovi spraviť zlatý člnok. Išiel na more rybačiť, na člnku sa vozil, ryby chytal a tak otcovi pomáhal. Rozkázal si matke, keď mu donášala obed, aby ho zavolala, a on sa ohlásil.

Tam na tom mori bol drak. Zbadal ho. Dal si ukovať taký cimbal, aby mal hlas ako Jankova Polienkova matka.

Raz sa potom stalo, že drak sa ohlásil na tom cimbale a Janko si myslel, že ho matka volá, ale to ho volal drak:

*Pod' sem, Janík, môj synáčku,
nesiem ti ja polievočku,
budem ťa ja kolísavať,
bude sa ti dobre spávať!*

Keď Janko prišiel, drak ho hneď lapil a vzal sebou. Ten drak mal ženu Olienku. Keď ho došikoval k Olienke, kázal zakúriť dobre pec a Janka Polienka do nej vsadiť a upiecť ho. Za ten čas odišiel drak preč, kým sa pec nevykúrila. Keď bola pec vykúrená, volala Olienka:

„Janko Polienko, pod' sem!“

Ten prišiel k peci, a povedala takto:

„Sadni si na veslo.“

On ale povedal, že on nevie, ako si má sadnúť, aby mu to ukázala ona, ako si má sadnúť. Skrúcala ho sem a ta, napravo – naľavo, ale on si nevedel na to veslo sadnúť. Povedal:

„Ukáž mi ty, ako si sadnem!“

Janko Polienko chytil ohreblo a milú Olienku do pece vsadil!

Pred tým zámkom, kde býval drak, stál veľmi vysoký dub. Janko Polienko sa naň vyškríbal až hore na vrcholec.

Príde drak domov, brána zapretá a kričí:

„Olienka, Olienka, otvor!“

Olienka sa neohlásila. Myslel, že voľakde zašla, alebo že zaspala. Išiel ponad bránu a vošiel do zámku. Pozrel sa do pece. Začal jesť to Polienkovo mäso. I narýpal sa ho, potom išiel pred bránu a začal si spievať:

„Upieklo sa, uškvarilo Polienkovo mäso!“

A Janko Polienko sa ohlásil:

„Upieklo sa, uškvarilo Olienkino mäso!“

Keď tak vyspevúval, drak zbadal, že je Janko Polienko na dube. Začal zubami hrýzť ten dub, a keď ho nemohol rozhrýzť, išiel ku kováčovi. Dal si ukovať oceľové zuby. Potom, keď začal tými oceľovými zubami rýpať, začal sa dub váľať. Janko Polienko nariekal na dube. Leteli husi ponad dub, vari pätnásť, a Janko Polienko ich prosil takto:

*Húsky, húsky, húsence,
vezmite ma na krídlence!
Zaneste ma za hory,
do mamkinej komory,
tam sa dobre najeme,
i dobre napijeme!*

Húsky mu odpovedali:

„Idú za nami druhé, tie nech ťa vezmú.“

Keď letel druhý krdeľ, povedal mu to isté. Tretí krdeľ husí mu povedal:

„Ide za nami ešte jedna hus, tá ťa vezme!“

Tej potom takto spieval:

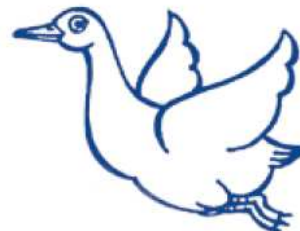
*Húska, húska, husička,
vezmi ma na krídlečká!
Zanes ma ta za hory,
do mamkinej komory,
tam sa dobre najeme,
do vôle napijeme!*

Hus kričala naňho:

„Sadni si na moje krídla!“

A zanesla ho k jeho materi do dvora. V ten čas mať piekla koláče a rozprávala pri peci takto:

„Tebe, starký, jeden a mne jeden podymník.“

A Janko Polienko sa ohlásil vo dvore:

„A mne nič?“

Lebo boli zabudli na neho, keď ho bol drak zožral.

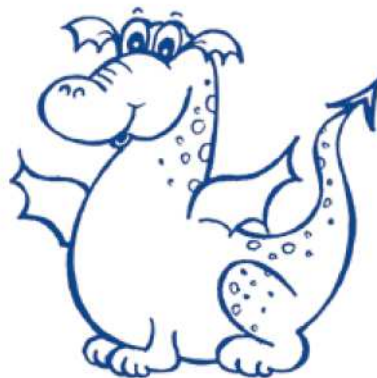
A druhý raz:

„A mne nič?“

Potom už matka vybehla von z kuchyne:

*A si to ty, môj synáčku?
Veď ti varím polievocku.
Dost' som ťa nakolísala,
dost' za tebou naplakala!*

A potom spolu žili v pokoji.

O troch grošoch

Pavol Dobšinský

Kopal raz jeden chudobný človek pri hradskej ceste priekopy. Nevie, ako sa stalo, ako nie, dost' na tom, že sám kráľ šiel po tej ceste a opýtal sa chudobného človeka:

„Povedzže mne ty, môj drahý, akú máš plácu na deň za túto ťažkú robotu?“

„Hľa, najjasnejší kráľu, ja mám na deň tri groše.“

Zadivil sa kráľ nad tým a opýtal sa ho, ako môže na tých troch grošoch vyžiť.

„Jaj, vaša jasnosť, čoby len vyžiť, to by ešte bolo ľahko; ale ja z tých troch grošov prvý vraciam, druhý požičiavam a okrem toho na treťom sám žijem.“

Ale veru kráľ nerozumel, čo to znamená; trel si rukou čelo, že si rozhúta, čo by to, ako by to mohlo byť. No nevyhútať nič, len pekne-krásne priznal, že on veru nerozumie, ako by to mohlo byť, z troch grošov i vracať, i požičiavať, i vyžiť.

„Nuž, najjasnejší pane,“ povie chudobný človek, „to je takto! Chovám si otca už starého a nevládneho, tomu vraciam, bo on ma vychoval. Ale chovám i jedného malého syna, tomu požičiavam, aby mi vrátil, keď ostariem ja. A na treťom groši aj sám potrebujem žiť.“

„No dobre, keď je tak,“ zaradoval sa kráľ.

„Vidíš, môj drahý, ja mám doma dvanástich radcov a čím väčšiu im plácu dávam, tým väčšími sa ponosujú, že nemajú z čoho žiť a troviť. Teraz im ja dám túto hádku, čo si mi ty povedal. Ale ak by prišli k tebe pre odpoveď, nepovedzže im, čo to znamená, – pokým môj obraz neuvidíš.“

Ako to dopovedal, daroval ešte sedliakovi za hrst' dukátov a odišiel domov.

Len čo došiel, dal zavolať dvanástich radcov pred seba.

„Vy,“ hovorí im, „čo na toľkých peniazoch nemôžete vyžiť, je tu v krajine jeden človek, ktorý má na deň tri groše a ešte aj z tých jeden vracia, druhý požičiava a iba na tom treťom sám žije – predsa statočne vyžije. Teraz, keď ste múdri, povedzte, ako je to možné; lebo ak mi to do zajtra nepoviete, dám vás všetkých z krajiny vyhnať, aby ste mi aspoň chlieb darmo nejedli.“

Pobrali sa slávni radcovia domov a zasadli do rady, čo ako by to bolo. Každý chcel byť múdrejší. Minul deň, míňal sa i druhý; na tretie ráno sa mali postaviť pred kráľa a ešte nevedeli odpoveď. Naveľa, naveľa voľakto im pošepol, kde by vyhľadali toho chudobného človeka, že im ten najskôr pomôže. I vyhľadali ho a dostavili sa hneď všetci k nemu. Prosbou, hrozbou, zle, nedobre dotierali doňho, aby im povedal, ako je to s tými troma grošmi. Ale on sa ich veru nezľakol. Rozpovedal kráľovský rozkaz, a že ak mu ukážu kráľovský obraz, dostanú odpoveď.

„Kdeže ti my hriešni ľudia kráľov obraz ukážeme?“ hovorili.

„A už, keď ani to neviete, tak z tej múky chleba nenapečieme!“

Pokúsili sa aj o to ostatné. Nasľubovali mu hory, doly, navláčili mu veľa peňazí, že veď už aj bez kráľovej milosti má na čom žiť, aby im tú vec len rozpovedal. Ale on nič! Iba, keď už peniaze naozaj na hŕbu nosili a on sa im už dosť navysmieval, že takí múdri páni nevedia si poradiť, vtedy vytiahol z vrečka jeden z tých dukátov, čo mu kráľ podaroval a riekol:

„No vidíte, tuná je kráľov obraz, sám mi ho podaroval. Vidím ho dobre, nemám sa čoho obávať, že by som porušil kráľov rozkaz. A tak vám, čo chcem, vyjaviť môžem.“

A vyjaval im hádanku. Potom sa radcovia ľahko rozprávali s kráľom, keď im chudobný človek svojho rozumu požičal. Ale aj kráľ zavoňal, čo je vo veci. Dal zavolať chudobného človeka a opýtal sa ho:

„Povedzte ty mne, ako je to, že ty si ináč statočný človek a teraz si sa predsa previnil proti môjmu kráľovskému rozkazu?“

„Neprevinil som sa, najjasnejší kráľu, lebo som mlčal ako kameň, kým som nevidel váš spravodlivý obraz. Tu ho mám ešte aj teraz, sami ste mi ho darovali“ – a vytiahol dukát s obrazom kráľovým a rozpovedal mu všetku príhodu s tými dvanástimi, i ako hrozili i prosili, i ako sa im navysmieval.

„No,“ povedal na to kráľ, „keď si ty taký múdry, že ty viac rozumu máš ako moji dvanásť radcovia, nebudeš ty viac priekopy kopat', ale budeš ako veľký pán v mojom dvore prebývať a vedľa mňa v rade zasadať.“

„A vy?“ – to zas k tým radcom hovoril.

„Či sa vy nehanbíte? Čože, akože teraz s vami? Vám nielenže platy nepovýšim, ale vám ešte aj z toho utiahnem, čo máte!“

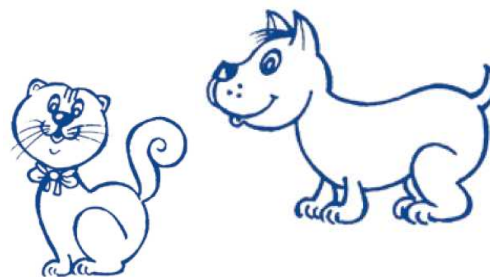
Neprišli tí viacej kráľa o plácu unúvať.

O psíkovi a mačičke

Samuel Czambel

Bola raz jedna matka. Mala tri dievky. Jedna sa volala Mariška, druhá Zuzanka a tretia Jula. Raz ona tú najstaršiu vypravila do služby a povedala jej:

„Tu máš, Mariška, toto klbko. Ako prídeš do hory, tak si ho pust' a za koniec ulap. A ty chod' za ním, kde ťa povedie.“

Tak išla. Prišla na jednu lúku k studničke. Pristúpila k nej baba a hovorí jej:

„Dievča moje, či by si nešla slúžiť ku mne? Robotu nebudeš mať veľkú, iba jedného psíka a mačičku chovať, umývať a každý deň česať.“

„A ja,“ hovorí, „odídem a o pol roka sa vrátim nazad.“

Tak dievča robilo, ako jej baba kázala. Ale veru už potom nedávala psíkovi ani mačičke žrať, radšej sama zjedla, ani ich neumývala. Prešlo pol roka, vyzerá babu, že už príde domov. Vyšla von na chodník, prišla baba k nej. Priniesla tri škatule.

„No, dievča moje, dostaneš tieto škatule za službu.“

Ako si chcela vziať škatule, tak psík zavolať: „hav,“ a mačička: „mňau.“

Povedali babe, že ona ich jedlo sama zjedla, a im nič nedala. „Ani nás neumývala!“

Vzala škatuľu, ktorú dostala a išla domov. Doma škatuľu otvorila, a v nej boli iba hady, žaby a jašterice. To mala za jej službu!

Potom sa vybrala Zuzanka do tej istej služby a prišla aj ona k tej istej studničke. Baba prišla aj k nej. Porozprávala o psíkovi aj o mačičke, a že ju vezme do služby, aj jej povedala, čo bude robiť. A zas baba odišla na pol roka preč. Mala to isté robiť, čo robila jej sestra. Ako pol roka prešlo, tak Zuzanka vyšla vyzerat' babu von s mačičkou, aj so psíkom. Psík bol veľmi chudý, aj mačička, lebo ani ona im nedávala nič žrať. Sama pojedla všetko mäso aj mlieko. Baba sa spytuje, ako ich chovala. Povedala, že ako kázala, tak robila. Dala jej za službu vybrať si z troch škatúľ.

Ako si vyberala, tak psík zavolať: „hav,“ a mačička: „mňau.“

Povedali: „všetko pojedla, a nám nič nenechala!“

Dala jej starú škatuľu. Prišla domov, otvorila ju, a aj ona v nej mala hady, žaby a jašterice. Potom povedala ich najmladšia sestra:

„No veď vy ste nič nedoniesli domov! Počkajte, teraz ja idem do tej služby! Uvidíte, či ja nedonesiem!“

Išla, mať jej dala kľbko a pustila kľbko do hory. Išla za ním. Prišla na jednu lúku a tam ju už čakala baba. Pýta sa jej:

„Kde ideš, dievča?“

Odpovedala:

„Idem do služby.“

Baba, sa jej spýtala, aké má meno.

Povedala, že ju Juliškou volajú.

Baba ju zavolať do služby, že nič nebude pri nej robiť, len psíka jedného chovať mäsom, mačičku mliekom, a každý deň ich umývať aj česať.

„No a teraz, Juliška, ja ťa nechám doma, idem preč. O pol roka sa vrátim.“

Tak Juliška chovala mačičku a psíka, sama nejedla, aj ich riadila. Prešlo pol roka a Juliška išla babu vyzerieť.

Zvieratká boli veselšie ako pri tamtých sestrách jej. Prišla baba k nej a niesla štyri škatule, tri nové a jednu starú. Povedala jej:

„No Juliška moja, akože si sa ty starala, či si všetko tak robila, ako som ti kázala?“

Ona jej odpovedala:

„Všetko som tak robila, ako som mala rozkázané.“

„No a teraz, Juliška moja, čo si vyberieš za tú službu? Ktorú z tých škatúl si vezmeš?“

Na tie slová psík zavolať: „hav,“ mačička: „mňau,“ a tak povedali babe, že ona nejedla, ale všetko im dávala. Poriadne ich riadila. Psík zavolať Juliške:

„Vezmi si ty tú starú škatuľu! Z tamtých si, neber!“

Juliška si vzala starú škatuľu a išla domov. Doma ju otvorila. Našla v nej groše aj hodváb na šaty. Sestry sa čudovali, ako je to možné, že iba ona si vyslúžila takéto dary.

Ona im veselo odpovedala: „Kto ako poslúcha, nuž tak sa má.“

